

ניהול סיכון נזילות**מבוא**

1. (א) בשנים האחרונות עלתה חשיבות ניהולו הזהיר של סיכון הנזילות, והוא זוכה בעולם לתשומת לב מרובה. עלייה בתחרות על גיוס פיקדונות, שינוי בהעדפות המפקידים, הגידול בפעילות החוץ-מאזנית והשיפורים בתחום הטכנולוגי השפיעו על מבנה המקורות של התאגידים הבנקאיים ועל אופן ניהול סיכון הנזילות שלהם. התפתחויות אלו הביאו את הוועדה הבינלאומית לפיקוח על הבנקים (ועדת באזל) לפרסם עקרונות לניהול בנקאי תקין של הנזילות, ולפיקוח על היבט זה.
- (ב) בעיית נזילות בתאגיד בנקאי בודד יכול שיהיו לה השלכות על כלל המערכת הבנקאית, ולהיפך. מסיבה זו, ניתוח של צרכי נזילות אינו יכול להיות מוגבל לתאגיד הבנקאי הבודד אלא עליו לבחון כיצד צרכי הנזילות יכולים להתפתח בתרחישים שונים לרבות אלה בהם מצוקת הנזילות רחבה מזו של הבנק עצמו.
- (ג) ההוראה מתייחסת למצב הנזילות בשקלים, במט"ח ככלל ובמטבעות העיקריים בהם פועל התאגיד הבנקאי.
- (ד) הוראה זו קובעת עקרונות לניהול, שליטה ובקרה על הנזילות, הדורשים פיתוח תשתיות לניהול הנזילות ובין השאר קביעת מדיניות, תשתית, מידע, דיווחים, בקרה ועוד.

הגדרות

2. "נזילות" - היכולת של הבנק לממן גידול בנכסים ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעונן.
- "סיכון נזילות" - הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי ולהונו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו.
- "נכסים נזילים" - נכסים הניתנים להמרה למזומנים במהירות, בפשטות ובעלות סבירה, או ניתנים לפירעון כאשר ההנהלה צופה צורך בנזילות נוספת, כגון: מזומן, פיקדונות באוצר לפירעון עד חודש, פיקדונות בבנק ישראל שלא כנגד חובת הנזילות לפירעון עד חודש, אגרות חוב ממשלתיות סחירות ופיקדונות בבנקים לפירעון עד חודש ואגרות חוב ממשלתיות סחירות אחרות בסכום של 25% מהמחזור החודשי הממוצע בבורסה באגרות חוב ממשלתיות, בשלושת החודשים האחרונים.
- "פער הנזילות" - פער בין תזרים הפירעון של הנכסים לבין זה של ההתחייבויות בכל תקופת זמן.

תשתית ניהולית

3. (א) תאגיד בנקאי יקבע מדיניות כוללת שתעוגן בכתובים לניהול הנזילות (להלן "מסמך המדיניות") שתכלול לפחות:
- (1) נהלים המגדירים את מדרג האחריות הניהולית והסמכויות;
 - (2) יעדים כמותיים המתייחסים להיבטיו השונים של ניהול הנזילות, כגון: הרכב הנכסים והתחייבויות, השימוש במכשירים פיננסיים, הנזילות ויכולת מימוש נכסים. כמו כן, יש להתחשב בהשלכות אפשריות של סיכונים אחרים על הנזילות, לרבות סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים;
 - (3) מגבלות על פער הנזילות, כמפורט בסעיף 10 להלן;
 - (4) מערך הטיפול בחריגות מהמדיניות והמגבלות שנקבעו.
- (ב) התאגיד הבנקאי יעדכן את מסמך המדיניות בהתאם להתפתחויות במשק ובתאגיד הבנקאי.

מערכת מידע

4. תאגיד בנקאי יקיים מערכת מידע מתאימה לשליטה, מדידה, בקרה ודיווח על מצב הנזילות, שתאופיין כדלקמן:
- (א) תאפשר לו את היכולת לחשב את מצב הנזילות הכולל ובכל אחד מהמטבעות העיקריים בהם הוא פועל, על בסיס יומי עבור נכסים והתחייבויות שמועד פירעונם בתוך מספר ימים, ולפרקי זמן מאוחרים יותר;
 - (ב) תכלול מידע בנוגע למצב הנזילות ביחס למגבלות שנקבעו, ותתריע על מגמות בהתפתחות הנזילות;
 - (ג) תכלול מידע בנוגע למבנה ההתחייבויות בכלל ולמפקידים הגדולים בפרט.

דירקטוריון

5. דירקטוריון תאגיד בנקאי ידון ויחליט בעניינים הבאים וכן ינקוט בפעולות המפורטות להלן:
- (א) יאשר את מסמך המדיניות;
 - (ב) יוודא כי בידי ההנהלה כלים יעילים לשליטה ובקרה על סיכון הנזילות;
 - (ג) יקבל דיווחים תקופתיים, לפחות אחת לרבעון, על מצב הנזילות של התאגיד הבנקאי והמגמות בהתפתחות הנזילות, במסגרת מסמך החשיפות כאמור בסעיף 4 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 (ניהול סיכונים). במקרים של חשיפה מהותית יקבל דיווחים תכופים יותר, ובמקרים מיוחדים - דיווח מיידי.

יחידת בקרת הסיכונים

6. יחידת בקרת הסיכונים תפעל בנושא סיכון הנזילות כמפורט בסעיף 10(ב) להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 (ניהול סיכונים).

ביקורת פנימית

7. הביקורת הפנימית תפעל בנושא סיכון הנזילות כמפורט בסעיף 7 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 339 (ניהול סיכונים).

קבוצה בנקאית

8. (א) דירקטוריון תאגיד בנקאי השולט בתאגידי בנקאיים אחרים ידון במדיניות ניהול נזילות הקבוצה הבנקאית בכללותה, לרבות היערכות הקבוצה למשבר נזילות, ויבחן קיומה של מערכת מידע נאותה. כמו כן, יבטיח כי ייקבעו מגבלות בתאגיד הבנקאי השולט, תוך התייחסות לקבוצה הבנקאית ולקיחה בחשבון של תוצאות דיונים ובחינות אלו.
- (ב) המבקר הפנימי של תאגיד בנקאי השולט בתאגידי בנקאיים אחרים, יודא גם תקינות התהליך הכולל של ניהול הנזילות בקבוצה הבנקאית כמכלול.

ניהול, מדידה ובקרה של מצב הנזילות

9. תאגיד בנקאי יקיים מנגנון למדידה שוטפת ולבקרה אחר מצב הנזילות על בסיס יומי, לא מאוחד, כולל סניפים בחו"ל, שיכלול בין השאר:
- (א) **אמידת מצב הנזילות**, שתבצע ע"י חישוב פער הנזילות לפי תקופות לפירעון ויחס הנכסים הנזילים להתחייבויות לתקופת פירעון עד חודש;
- (ב) **ניהול המקורות** - הנהלת תאגיד בנקאי תקיים דיון תקופתי בנוגע למקורות המימון וצרכי הגיוס, ותקבל החלטות בנוגע להרכב, מאפיינים ופיזור המקורות, במטרה לפזר את ההתחייבויות. בין השאר יש להתחשב בקושי של התאגיד הבנקאי בגיוס מקורות המושפע משינויים ביחס השוק אליו, שינויים בדירוגו, התפתחות ההכנסות והרווחיות וכיוצא בזה. מדי תקופה, יבחן התאגיד הבנקאי את ההנחות בהן השתמש בניהול הנזילות;
- (ג) **היערכות למשבר נזילות** - קביעת תוכנית לטיפול במשבר נזילות, אשר תכלול הגדרת תהליך ההתמודדות עם המשבר, מקורות לכיסוי פער הנזילות, והצוות הניהולי אשר יהיה האחראי לטיפול במשבר נזילות;
- (ד) **תרחישים** - בחינה של תזרימי המזומנים בתרחישים שונים, הן תרחישים הקשורים לתאגיד הבנקאי והן כאלה הקשורים לכלל המערכת הבנקאית, ובהתייחס לניסיון העבר. תאגיד בנקאי השולט בתאגידי בנקאיים אחרים, יבחן תרחישים גם בהקשר של הקבוצה כמכלול. בהתאם למצב הנזילות בתרחישים אלו יוצבו מגבלות כמפורט בסעיף 10.

מגבלות

10. במסמך המדיניות יוגדרו, בין השאר, מגבלות לגבי:
- (1) פער הנזילות - הפער לפי תקופות לפירעון - יום, עד שבוע, עד חודש, עד 3 חודשים, עד חצי שנה, עד שנה, מעל שנה;

- (2) יחס הנכסים הנזילים להתחייבויות לתקופת פירעון עד חודש, ובלבד שלא יפחת מ- 1. לצורך חישוב יחס זה :
- (א) יש לכלול רק נכסים בהם קיים שוק גם בעיתות לחץ.
- (ב) לעניין זה, נכסים נזילים יכללו תקבולים צפויים מפירעונות עד חודש של הלוואות לדיור (כהגדרת "הלוואות במשכון דירת מגורים" בסעיף 231 (תבליט שני) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 204 בנושא "גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי") שלא סווגו בפיגור כמשמעותו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא "טיפול בחובות בעייתיים";
- (3) מגבלות על מבנה המקורות אשר יתייחסו, בין השאר, לריכוזיות המפקידים, סוג המפקידים והתקופה לפירעון.

מודל פנימי

11. (א) תאגיד בנקאי המנהל את סיכון הנזילות באמצעות מודל פנימי מבוסס היטב, יגדיר את היחס האמור בסעיף 10(2), תוך התחשבות בנכסים הנוספים לנכסים הנזילים ותוך התאמת ההתחייבויות לתקופת פירעון עד חודש כדלקמן :
- (1) נכסים המהווים, על פי המודל, מקור אמין לתקבול מזומן יתווספו ליתרת הנכסים הנזילים ;
- (2) ליתרת ההתחייבויות לתקופת פירעון עד חודש יתווספו או ייגרעו, לפי העניין, תשלומים שיעמידו את יתרת ההתחייבויות על גובה היתרה שצפוי שתיפרע על פי המודל ;
- (ב) תאגיד בנקאי שאינו מנהל את סיכון הנזילות באמצעות מודל פנימי, יעשה זאת על פי המפורט בסעיף 10(2).

קריטריונים בקביעת המגבלות על הנזילות

12. בקביעת המגבלות על הנזילות, תאגיד בנקאי יביא בחשבון לפחות את הקריטריונים הבאים :
- (א) מוניטין התאגיד הבנקאי ודירוגו ;
- (ב) שיעור הישענות על התיק הסחיר ומידת פיזורו, גודל השוק ותנודתיות המחירים ;
- (ג) איכות כוח האדם המנהל סיכון זה ואיכות מערך הדיווחים הניהוליים ;
- (ד) פיזור הפיקדונות ושיעור הפיקדונות של משקי בית ;
- (ה) מידת הוודאות והזמינות של קווי אשראי לא מנוצלים ;
- (ו) השפעת תזרימים שאינם נלקחים בחישוב הנזילות (הוצאות תפעול וכד');
- (ז) מידת הנכונות (שתעוגן במסמך מחייב) וכושרה של חברת האם לספק נזילות במידת הצורך.

ניהול נזילות במטבע חוץ

13. תאגיד בנקאי יקיים מערכת למדידה, בקרה ושליטה כמפורט בסעיף 9, במצב הנזילות הכולל במט"ח ובמטבעות העיקריים בהם התאגיד הבנקאי פועל. יש לבצע הערכה על הנזילות הנדרשת במט"ח ולקבוע מגבלות לסך המט"ח.

דיווח לפיקוח על הבנקים

14. תאגיד בנקאי ידווח מיידית לפיקוח על הבנקים על חריגה מהותית מהמגבלות או כאשר מתעוררת בעיית נזילות מהותית אחרת.

* * *

עדכונים

תאריך	פרטים	גרסה	חוזר 06 מס'
26/8/03	חוזר מקורי	1	2114
19/10/10	עדכון	2	2277